

Insecten op de baan

Trage rouwvliegen: losse zoden

Wat kunnen rouwvliegen in onze kostbare graszode aanrichten? Ze vreten tot diep in het najaar door en overwinteren dan juist onder de zode. Specifiek het groeipunt van de grasplant vormt de favoriete maaltijd. Bestrijden is meestal niet noodzakelijk, maar bij hoge populaties moet men vrezen voor schade in juli.

Auteur: Henk Vlug, Insect Consultancy

In grasland komen drie hoofdtypen beschadigers voor:

- Larven die ondergronds aan de wortels van het gras vreten met als belangrijkste de engerlingen.
- Larven die bovengronds aan de groene delen van de grasplant vreten met als belangrijkste vertegenwoordigers de emelten.
- Larven die net boven de minerale grond in het groeipunt van de grasplant vreten met als belangrijkste voorbeeld de larven van rouwvlieg (*Dilophus febrilis*). Over de laatste soort gaat dit artikel.

De naam rouwvlieg is in zoverre misleidend dat ze weliswaar behoren tot de orde van de tweevleugeligen (Diptera), de vliegen dus, maar de Diptera worden onderverdeeld in twee suborden. Dit zijn de Brachycera, ofwel de echte vliegen en de Nematocera, de muggen of mugachtigen. Tot deze laatste behoren naast de bekende steekmuggen ook de langpootmuggen en de rouwvliegen. De wetenschappelijke naam *febrilis* duidt op koorts. De beschrijver van deze soort (Linnaeus) vond namelijk dat ze veel voorkwamen tijdens griep epidemieën.

Luchtplankton

Als één van de belangrijkste voedselbronnen voor vogels, die in mei veel jongen te voeren hebben, zijn de betrekkelijk trage rouwvliegen een goede prooi. Vanaf begin mei, maar wel afhankelijk van de temperatuursom en het huidige weer, vliegen in sommige jaren de rouwvliegen zeer talrijk. Ze vormen in sommige streken een belangrijk onderdeel van het luchtplankton dat tot op grote

hoogte wordt meegenomen door opstijgende lucht (thermiek). De mannetjes zijn kleiner dan de vrouwtjes en hebben lichte doorschijnende vleugels en grote ogen, terwijl de vrouwtjes donkere vleugels hebben en kleine ogen.

“Een deel blijft als larve in de grond aanwezig tot augustus”

Gynandromorphs

In de speciale, zeer hoog geplaatste zuigvallen die bedoeld zijn voor de tellingen van bladluizen (ten behoeve van de pootaardappelenteelt), komen op die momenten zeer veel rouwvliegen voor. Uit de voornoemde zuigvallen heb ik tijdens mijn onderzoeksperiode de rouwvliegen geteld. Tussen de tienduizenden mannetjes en vrouwtjes werden twee zogenaamde gynandromorphs gevonden. Entomologen gebruiken vaak ingewikkelde en vreemde termen zoals u ziet. In dit geval gaat het om exemplaren die links en rechts over het

Gynandromorphe rouwvlieger: zowel mannetje als vrouwtje.

“Rouwvlieglarven zijn gevoelig voor aaltjes”

midden gedeeld, zowel mannetje als vrouwtje zijn. Vanwege de grote seksuele verschillen krijgen men dan monsterlijke gedochten die echter toch kunnen vliegen. Ze kwamen immers in de zuigval terecht.

Hoofdvlicht

Het eerste deel (cohort) van de rouwvliegen heeft

de hoofdvlicht in mei. Niet alle overwinterde larven verpoppen en vormen rouwvliegen. Een deel blijft als larve in de grond aanwezig tot augustus. Pas dan gaat dit cohort vliegen. Over de betekenis van dit gedrag is niets bekend. Een theorie zou kunnen zijn dat ze op deze manier de risico's van ongunstige weersomstandigheden zouden kunnen vermijden. Rouwvliegen leggen alle eieren in één keer af bij de grasplant. Ze kunnen tussen de zeventig en honderd eieren leggen. De eieren komen zeer spoedig uit en de larven blijven in groepsverband vreten. Dit

“Lossere zode, die bij ernstig hoge dichtheden van de populatie zelfs geheel los komt te liggen”

beeld is zeer karakteristiek: als je een grote groep van grauwgrijze larven bij elkaar bovengronds rondom een graspol ziet weet je zeker dat er sprake is van rouwvliegen.

Schade

Rouwvlieglarven vreten net boven de minerale grond aan de bovengrondse wortels en aan het groepspunt van het gras. In een dichte en hechte zode kan dit schade betekenen door een lossere zode die bij ernstig hoge dichtheden van de populatie zelfs geheel los komt te liggen. Het zwad ligt los en verdroogt en bij een sterke wind kan dit zwad weggeblazen worden zodat slechts de kale grond overblijft. Gelukkig komt dit scenario slechts zelden voor.

De rouwvlieglarven vreten door tot diep in het najaar en overwinteren dan juist onder de zode. Net zoals zoveel andere insecten maken ze tijdens een vorstperiode een glycolachtige verbinding

Het karakteristieke beeld van rouwvlieglarven.

Hoofdvlucht van de rouwvlieg vindt in mei plaats.

aan dat hun lichaamseigen antivries vormt. Eind april gaat het eerste cohort verpoppen. De poppen 'staan' met de kop omhoog mannetje aan mannetje in de grond, juist onder het oppervlak. Zodra de omstandigheden gunstig zijn voor hun vlucht, wurmen de poppen zich omhoog tot alleen het laatste deel van het achterlijf nog in de grond steekt. Ze breken de voorste delen van de pophuid en vleugelscheden open, pompen de vleugels op en vliegen uit. Een interessante bijkomstigheid is, dat ze sterk aangetrokken worden door lichte, vooral witte kleuren. Witte auto's kunnen er dan behoorlijk onder zitten. Een ander fenomeen vindt men vooral in de polders. Ze kunnen daar zo talrijk aanwezig zijn dat de voorruit van de auto geheel vol gesmeerd zit door de stuk gevlogene rouwvliegen.

“Lang gras is de meest ideale situatie voor rouwvlieglarven”

Voorkomen

Rouwvliegen komen op elke grondsoort voor en hebben daarbij niet een directe voorkeur voor natte of droge gronden. Wel gaat het voorkomen samen met de lengte van het gras zoals dat de winter ingaat. Lang gras is de meest ideale situatie voor rouwvlieglarven. Dit is één van de redenen dat wegbermen een zekere voorkeur genieten, evenals weilanden die in het najaar niet 'gebloot' worden.

Bestrijding en predatoren

Een bestrijding is meestal niet noodzakelijk, maar bij hoge populaties moet men vrezen voor schade in juli. Voordat de schade zich voordoet is het belangrijk om tijdens het maaien vooral te letten

op donkerder gekleurde plekken van de groepen larven en de geelverkleuring van de zode. In die gevallen moet er onmiddellijk worden ingegrepen. Chemisch ingrijpen mag natuurlijk niet, maar gelukkig zijn ook de rouwvlieglarven gevoelig voor aaltjes. Dat zijn wel weer andere aaltjes dan tegen engerlingen. Geef bij bestelling van aaltjes aan dat het gaat om rouwvlieglarven. Natuurlijk zijn er vele natuurlijke vijanden voor deze gevleugelden. Niet alleen onder de vogels die zowel de vliegen alsook de larven vreten (zonder daarbij schade te doen aan de zode) maar ook bij de kleinere zoogdieren zoals egels, veldmuizen en spitsmuizen. De gangen van deze knaagdieren kunnen soms een probleem vormen. Belangrijke predatoren treft men ook aan onder de insecten. Vooral loopkevers en kortschildkevers en natuurlijk ook hun larven kunnen een behoorlijke opruiming houden onder de larven van de rouwvlieg.